

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙНИХ ПОБУДОВ У ЖАНРІ МОРСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ

Верменчук Т.С., студ. гр. ОМ-414

Наукові керівники – Горбенко А.О., професор, Спорнік М.В., асистент
(кафедра Образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Одним з популярніших жанрів пейзажу є морський пейзаж або марина. Творці вже багато століть зображають море в своїх полотнах, передаючи свої емоції глядачам. Не обходиться без сперечань по правильній побудові самої марины та чи взагалі потрібні ці правила у написанні. Марина (італ. *marina* від лат. *marinus* – морський) це образ водного простору, який відображений на полотні, папері або іншому носії, часто з використанням морської тематики. Головним елементом такого виду мистецтва є вода, яка може включати як тихий океанський горизонт, так і атмосферні явища, що розвиваються над нею, художника називають мариністом. Одним з засобів, що допомагає найбільш точно побудувати композицію – золотий перетин. Він дозволяє найбільш гармонійно побудувати композицію у картині. У статті викладено підстави використання золотого перетину у морському пейзажі.

Мета дослідження полягає у тому, щоб виявити особливості композиційної побудови у морському пейзажі за допомогою золотого перетину, підкреслити важливість знання золотого пропорції та правильного використання його на полотні або на інших матеріалах або техніках.

Золотий перетин в основному пов'язаний зі симетрією і виявляється у композиції як структурна організація тексту. Сам золотий перетин винайшов Піфагор але він сам визначав, що міг його запозичити. Слід зазначити, що Піфагор і його дослідники використовували замість слова «симетрія» слово «гармонія». За думкою послідовників Піфагора, есенцію краси можна розглядати і виражати через «число та пропорцію».

Є правило, за яким визначають формулу золотого перетину, але в багатьох випадках художники не слідуєть ніяким формулам та числам. Художники слідуєть своїм відчуттям і користуються своєю майстерністю для створення картини. Але формула звучить так: якщо накреслити лінію й розділити її так, щоб більша частина відносилась до меншої як вся лінія до більшої частини, це буде малюнок за формулою золотого перетину. Таке співвідношення завжди дорівнює 1,618 (рис. 1). Саму формулу золотого перетину можна побачити у самій природі (мушлі, листя, вода і т.д.). Ніби природа заклала у ДНК художників цю формулу.

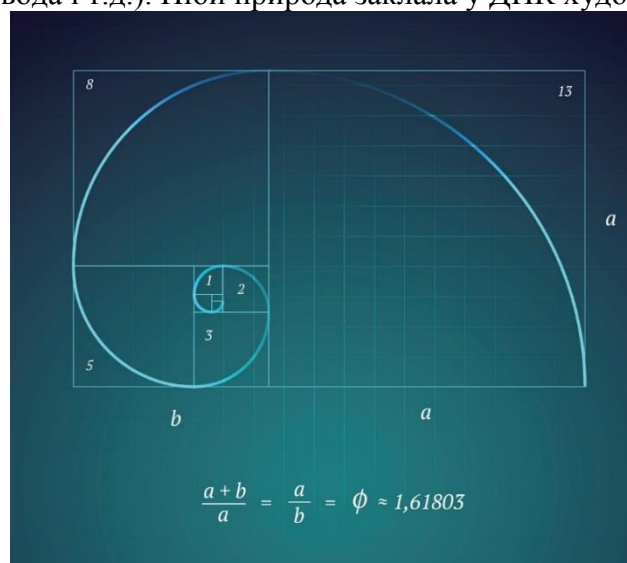

Рис. 1. Формула золотого перетину

Саме сприйняття людиною композиції, яка побудована по правилах золотого перетину зумовлена формулами і числами. Тобто можна спростити до того, що око як комп'ютер, яке зчитує золотий перетин як формулу і сприймає картинку. З іншого боку художник, як було сказано, не притримується формули та не підганяє саму картину під мушлю або в певний формат, який диктує правило. Сама картина та композиція у художника, сама того не гадаючи, підлаштовується під полотно.

На приклад картина Івана Айвазовського «Захід сонця на морі», яка написана у 1899 р. (рис. 2) маслом на полотні, у стилі романтизму, у якій правило гармонії прочитує нам картину. Лінія веде око глядача з лівого нижнього боку по морю, плавно торкаючись неба і закручуючись у головному сюжеті кораблика та людей, що чітко сидять у золоту перетині. Також важливу роль у звучанні картини відіграє колір та тон, що ніби струна, яка нам грає мелодію картини.

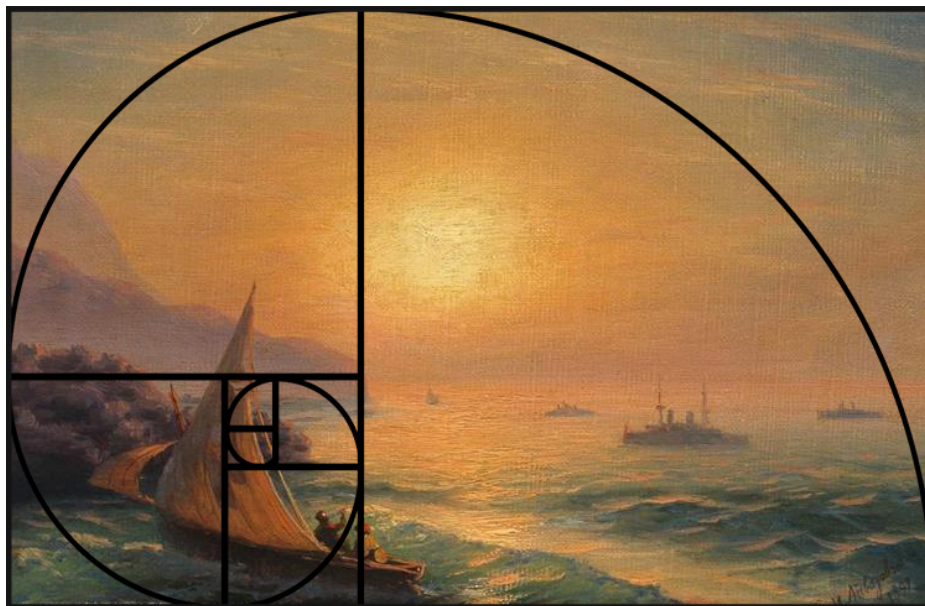

Рис. 2. Іван Константинович Айвазовський «Захід сонця на морі», 1899 р. Олія, полотно

Такий підхід у створення композиції дає глядачу відчуття «гармонії» та правильності побудови композиції.

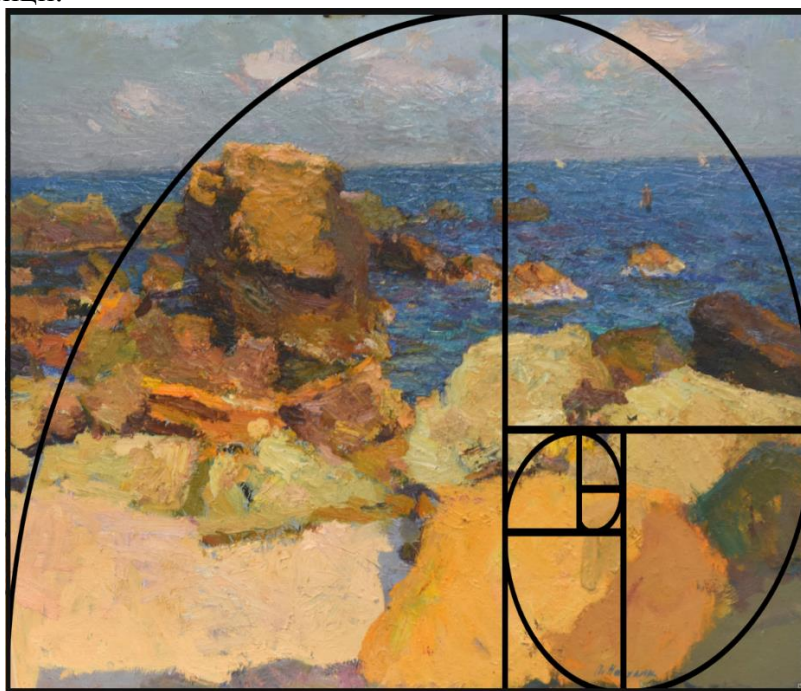

Рис. 3. Петро Нагуляк. Пейзаж одеського пляжу

Продовжуючи тему, можна прослідкувати застосування золотого перетину у роботі одеського художника Петра Нагулюка на полотні одеського пляжу (рис. 3). Вхід у композицію відповідає правилу золотого перетину. Погляд глядача, з різним положенням золотого перетину, не нудьгує. Але не тільки лінії малюють композицію на полотні, а й світло і тіні, тон.

На полотні Миколи Дмитровича Кузнецова «Рибалки» 1895 року (рис. 4), рисунок вбудовується в золотий перетин. Все правильно розібрано в тоні, що допомагає більш правильно сприймати композицію. Також на картині, у мушлю золотого перетину потрапляє ритм, ніби самі рибалки зараз на полотні зйдуть з місця і рушать вперед по шляху золотого перетину. Рух хвиль також створює відчуття ритму, а статична плетена корзина ніби зупиняє нас і заставляє спостерігати за дією.

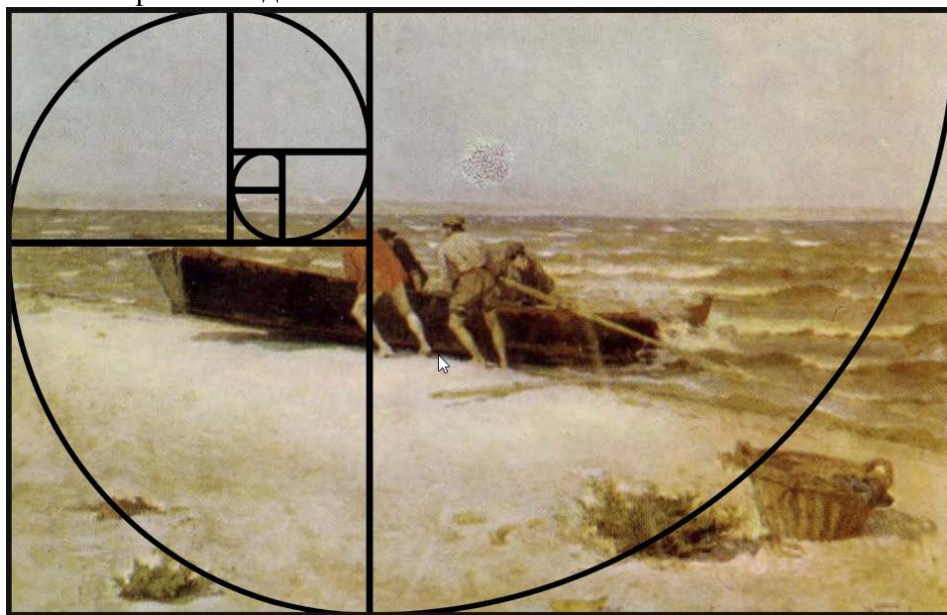

Рис. 4. М.Д. Кузнецов «Рибалки» 1895 р. Полотно, олія

Висновок. У різні часи художники борються з рамками, які їм можуть нав'язувати люди, розбираючи мистецтво та живопис з наукової точки зору. Люди вимірюють мистецтво у цифри, що художникам не потрібні. Як сказано вище, митці ніколи не підганяють свої роботи під золотий перетин, вони пишуть свої твори і їхня майстерність сама про себе говорить. Але через золотий перетин художник може більш гармонійно передати глядачеві зміст. У жанрі морського пейзажу золотий перетин відіграє дуже важливу роль, бо допомагає найточніше побудувати композицію. Для підтвердження цієї тези можна навести приклади художників, які тим чи іншим чином зображували море у своїх полотнах – Петро Нагуляк, Лозовський Сергій, Кузнецов Микола, Ребрант та інші. Всі ці художники з різних століть, але тенденція побудови не міняється. Справедливість та правильність композицій, побудованих в межах золотого перетину, демонструють важливість цього прийому, який може бути корисним для будь-якого сучасного художника. Ці знання можуть бути корисними для виправлення невдалої композиції, коли художник шукає способи її вдосконалення.

Література:

1. Скаканді Ю.Ю. Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука «Дослідження з історії пейзажного жанру в Західно-європейському мистецтві» с. 303-305
2. Тетяна Каблова «Золотий перетин як композиційний принцип художньої форми» Львів с. 18-24
3. Вітер І.О. Київський університет імені Бориса Грінченка "Художні особливості зображення марини і морського пейзажу у світовому й Європейському мистецтві" с. 835-837.